

REACTIE G4-GEMEENTEN OP HET TOEKOMSTSCENARIO KIND- EN GEZINSBESCHERMING 16 06 21

Het is cruciaal voor kinderen en gezinnen dat we stappen gaan zetten in het eenvoudiger maken van de jeugdbeschermingsketen. Juist voor de kwetsbare kinderen en gezinnen is deze vereenvoudiging en het vergroten van transparantie belangrijk. Door in te zetten op het lokale team dichtbij het kind en het gezin en een regionaal veiligheidsteam dat expertise kan toevoegen aan de samenwerking tussen lokaal team en gezin. Dit zorgt ervoor dat gezinnen vertrouwde gezichten houden, er minder overdracht plaats zal vinden en kinderen en hun ouders beter weten wie om welke reden betrokken is.

Vanuit onze ervaringen in de pilots in Amsterdam en Utrecht, de crisisaanpak in Rotterdam en Beter Samenspel om Den Haag en de inzichten die de rapporten van het Verweij Jonker instituut verschaften willen wij als G4 een aantal punten benadrukken. In onze brede praktijk hebben we ervaren wat werkt in het doorbreken van een geweldspiraal. Wij zien daarvan veel terug in het scenario, zoals gezins- en systeemgericht werken met vaste gezichten, een integrale overzichtelijke aanpak en de juiste ondersteuning b.v. de sterkere verbinding met de v-GGZ.

Wat zijn volgens u de positieve aspecten van het toekomstscenario en waarom vindt u dat?

De G4 zijn bijzonder content met de resultaten van de 6 pilots die in het kader van Zorg voor het Kind zijn uitgevoerd en hebben geleid tot een Toekomstscenario dat echt uitgaat van eenvoud. We hebben grote waardering voor de betrokken uitvoerders en bestuurders die met grote inzet en commitment hebben gewerkt aan een nieuwe integrale werkwijze. Wij zijn ervan overtuigd dat met dit geschetste scenario een eenvoudige, effectieve en transparante manier van werken kan ontstaan waar kinderen en gezinnen duurzaam hulp geboden wordt. De leidende principes van waaruit het scenario is opgebouwd (gezinsgericht, eenvoudig, transparant, met rechtswaarborgen omkleed en gericht op voortdurend leren en zichtbaar verbeteren) delen wij.

De nieuwe werkwijze van veiligheidsexperts met een brede blik, die vanaf het begin samen met het gezin, het sociale netwerk en het lokale team, niet alleen werken aan directe veiligheid, maar ook aan achterliggende oorzaken en duurzame oplossingen, omarmen we. Een team dat zowel regie kan voeren en kan ondersteunen, als direct de handen uit de mouwen steekt. Door direct samen met het lokale team de eerste en vervolghulp te geven kan een relatie worden opgebouwd wat de samenwerking met de gezinnen vergemakkelijkt.

Veel beter dan in het huidige stelsel ondersteunt de nieuwe aanpak het systeemgericht werken met en voor gezinnen en huishoudens zonder kinderen. Ook voor professionals is het plezieriger werken in een meer eenvoudig, geïntegreerd werkproces.

Het voorstel voor één toezichthouder op landelijk niveau die verantwoordelijk is voor het toezicht op deze publieke rechtsvorm draagt daaraan bij. Wij zijn ervan overtuigd dat de nieuwe inrichting een bijdrage levert aan het behoud van personeel in deze complexe sector en dat is hard nodig. Daarnaast zijn er ook andere condities nodig voor werkplezier, het van betekenis kunnen zijn voor de gezinnen en om de gevoelens van onmacht te kunnen dragen. Zoals de ondersteuning en begeleiding om deze complexe taak veilig te kunnen uitvoeren en een passende rechtspositie en honorering.

Bij voorkeur wordt samengewerkt met de ouders en het gezin; dat lukt heel vaak, maar niet altijd. Soms is een gedwongen kader nodig en dat zou niet alleen, of bij voorkeur niet, op kinderen gericht moeten zijn. Ook ouders zou je moeten kunnen dwingen om hulp voor zichzelf te accepteren om hun kinderen veilig te laten opgroeien. Het concept van een gezinsgerichte rechter, die straf-, bestuursrechtelijke en civiele zaken kan combineren past volledig in het systeemgericht werken dat wij voorstaan voor gezinnen.

De in het scenario opgenomen plannen over de ondersteuning van en toegang tot de v-GGZ zien wij als een randvoorwaarde voor een optimaal functionerende aanpak voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Ook de gemeenten zijn nog volop in transformatie en blijven werken aan een sterke sociale basis in de wijken en stevige wijkteams. Wij zijn gaarne bereid om met uitvoeringsorganisaties en Rijk de komende jaren toe te werken naar het in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming geschetste wenkend perspectief.

Welke aandachtspunten en/of suggesties wilt u verder nog meegeven voor het toekomstscenario en de implementatie ervan?

Wij geven graag de volgende suggesties mee:

1. Versterking lokale teams is noodzakelijk

Het Toekomstscenario wordt geen succes als de lokale teams niet worden versterkt in de bedoelde richting, waarbij de continuïteit van de hulpverlening primair bij dit lokale team ligt en het Veiligheidsteam expertise toevoegt. Gemeenten zijn voor de versterking van de lokale teams aan zet, maar dat kan niet zonder steun vanuit het Rijk. Die gevraagde steun omvat:

- Passende budgetten voor gemeenten
- Een helder kwaliteitskader (waarin huidige kwaliteitskader veiligheid en de 5 basisvoorwaarden zijn samengevoegd)
- Een robuuste positie ten opzichte van andere wettelijke verwijzers
- Rust in het stelsel, niet aan de decentrale principes uit de Jeugdwet morrelen of onderdelen recentraliseren.

2. Eén integrale werkwijze is de ambitie

Het momentum is aangebroken om de vereenvoudiging echt in gang te gaan zetten. De pilots laten zien dat het anders kan en er ligt een toekomstscenario waar we op verder kan bouwen. Wij vinden het van het grootste belang om te gaan werken aan een eenvoudige en transparante werkwijze die het zowel voor burgers als professionals makkelijker maakt hulp te vragen en bieden en samen te werken. De inhoud en betekenis van de nieuwe manier van werken voor burgers en professionals staat voorop; met organisatorische gevolgen als sluitstuk.

3. Rechtsbescherming

Binnen de nieuw te vormen veiligheidsteams zouden ook checks and balances moeten worden uitgevoerd, voordat een rechter wordt verzocht een ondertoezichtstelling uit te spreken. Een OTS is een grote inbreuk in het leven van mensen en dat vraagt om zorgvuldigheid en rechtsbescherming. De inrichting ervan mag en hoeft niet ten koste gaan van de continuïteit van een proces/traject voor een gezin.

In de regio Amsterdam-Amstelland wordt geëxperimenteerd met een horizontale audit die binnen de integrale veiligheidsteams wordt uitgevoerd, wat een knip voor gezinsleden voorkomt. Daarna volgt de onafhankelijke toets van de rechter. Eenvoud en zorgvuldigheid staan elkaar niet in de weg. In de komende periode kan binnen de ontwikkelhubs tegenspraak als nieuwe vorm van rechtsbescherming verder worden ontwikkeld, uitgetest en ingericht. Wij stellen voor de kinderrechters, cliëntenorganisaties en sociale advocatuur daarbij te betrekken.

In het Toekomstscenario wordt als vernieuwing verder voorgesteld voor ouders en jongeren cliëntondersteuning en rechtsbijstand beter toegankelijk te maken in een dergelijke situatie. Dit is in lijn met SDG16 (Sustainable Development Goals): vrede, justitie en sterke publieke diensten, verzeker toegang tot recht voor iedereen. Het is daarom essentieel voor gemeenten om kennis te hebben van de toegang tot recht-problematiek die burgers (kunnen) ervaren. In het kader daarvan heeft de gemeente Den Haag het onderzoeksproject Toegang tot Recht met de organisatie The Hague Institute for Innovation of Law (HiIL) uitgevoerd. Vanuit het belang van de burgers onderschrijven we dit van harte.

Ook de uitvoering van Jeugdreclassering hoort wat ons betreft thuis binnen de regionale veiligheidseenheid. De pedagogische component is voor kinderen en jongeren zeer relevant en behandeling binnen de gezinsgerichte context is daarom noodzakelijk. Het komt geregeld voor dat in een gezin zowel beschermingsproblemen als jeugdreclassering aan de orde zijn. Binnen de pilots wordt al met de uitvoering van jeugdreclassering geëxperimenteerd en de komende jaren zou dit binnen de proeftuinen moeten worden gecontinueerd. Wij missen in de brief van 17 mei van het kabinet over diverse onderzoeksrapporten jeugdcriminaliteit de gewenste inbedding in integrale veiligheidsteams.

4. Inzet volwassenen-GGZ (v-GGZ) moet steviger verankerd

In het Toekomstscenario staat een hoopgevende zin over de v-GGZ: “De verbinding en de toegang tot de GGZ voor volwassenen en reguliere volwassenzorg moet actief georganiseerd en gefaciliteerd worden, zodat gezamenlijk gewerkt wordt aan de problematiek in een gezin”.

Vanuit de praktijk van alledag weten we dat dit zeer noodzakelijk en een randvoorwaarde is voor een goed functionerend stelsel voor de complexe gezinnen waarin de situatie onveilig is. De oorzaak van onveiligheid in gezinnen en huishoudens moet immers worden aangepakt en vaak is die ook gelegen in v-GGZ problematiek. De inzet van de v-GGZ zou onderdeel moeten zijn van een integraal gezinsplan. Door de gemeenten en instellingen is er al van alles geprobeerd om dit te bewerkstelligen en te laten financieren, tot op het niveau zorgverzekeraars en Rijk. Tot nu toe bleef dat zonder succes en zijn de gemeenten gedwongen de inzet zelf te financieren.

De lokale teams, de huidige veiligheidspartijen en ook de toekomstige regionale veiligheidsteams hebben op hun domein –een veilige leefsituatie- ondersteuning nodig van de v-GGZ. Dat betreft zaken als: consult en advies aan professionals, screenen, motiveren, bieden van psycho-educatie en toeleiden naar de v-GGZ en snel en adequaat passend aanbod bieden. In de toeleiding zijn in Amsterdam goede ervaringen opgedaan met de inzet van sociaalpsychiatrisch verpleegkundigen binnen een Gecertificeerde Instelling en de pilot effectieve jeugdbescherming.

Dit probleem is breed gedeeld in Nederland en vraagt om landelijke oplossingen, ook financieel. Hoe kan richting gegeven worden met beleid en middelen? Wat gaan v-GGZ partijen en zorgverzekeraars bijdragen aan de werking van dit gezinsgerichte toekomstscenario?

5. Werken van 0 tot 100

In het Toekomstscenario wordt gesteld dat het hanteren van een onderscheid tussen samenlevingsvormen mét en samenlevingsvormen zonder kinderen ongewenst is. Dat is een uitstekend streven. Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kunnen niet los van elkaar worden aangepakt; met Veilig Thuis is in 2015 dan ook terecht de koppeling gemaakt. Verder wordt er in het stuk vooral ingegaan op de situatie dat je bij kindermishandeling niet alleen kijkt naar kinderen, maar ook naar hun ouders. De huishoudens zonder kinderen komen minder aan bod terwijl ook daar dezelfde patronen in afhankelijkheidsrelaties spelen. De bundeling van de expertise heeft hoe dan ook meerwaarde. In de pilot Amsterdam werkt ook de Blijf Groep mee en dat is succesvol. Wat we hier niet onvermeld willen laten in de noodzaak van een integrale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling met de instanties die werken met plegers ervan: volwassenreclassering, v-GGZ, politie, OM. Zij zijn in een aantal gevallen onderdeel van de systemische aanpak vanuit een Veiligheidsteam. Beide punten vragen de komende periode om nadere uitwerking.

6. Eenvoudige inzet van (regionale en) landelijke experts

In het toekomstscenario wordt voorgesteld vanuit de regionale veiligheidsteams landelijk een (virtueel) expertplatform te organiseren. Dat betreft mogelijk justitieel-specialistische en weinig voorkomend kennis die niet in de regionale veiligheidsteams kan worden ondergebracht, maar dat wordt in het stuk onvoldoende helder, evenals hoe dit zich verhoudt tot regionale expertteams, MDA++, en expertteams op het grensvlak van zorg en strafrecht. Dat vraagt om nadere uitwerking. Wij vinden het van belang ook bij dit type expertise overzicht te bewaren.

7. Financiële implicaties

Naast het oplossen van een aantal inhoudelijke puzzels, zal ook een nieuwe integrale financiering moeten worden vormgegeven. Dat vraagt om een gezamenlijke inspanning van de Rijks- en lokale overheid. Voor de meerjarige periode van de ontwikkelhubs/proeftuinen en de daarop volgende landelijke invoering zijn zowel voldoende structurele middelen voor rust in het stelsel als voldoende incidentele middelen voor de transformatie van de veiligheidsketen noodzakelijk. Deze nieuwe aanpak zal op termijn forse maatschappelijk baten opleveren, maar de transitiefase zal gepaard gaan met investeringen. Circulerende bedragen ter grootte van 1,5% achten wij voor een dergelijke majeure operatie onvoldoende. Ook hierover denken wij als gemeenten graag mee. Tevens lijkt het ons een goed idee om in de pilotregio's die al wat verder zijn en mogelijk proeftuinen worden de diverse (maatschappelijke) effecten in kaart te brengen. Wij geven nadrukkelijk mee dat het te vroeg is voor een volledige businesscase nu er de komende jaren nog veel verder zal uitkristalliseren, maar een eerste inzicht in de effecten en effectiviteit is nu zeker al mogelijk.

8. Passende schaalgrootte van het Regionaal Veiligheidsteam

Een decentrale organisatie van het Regionaal Veiligheidsteam is een logische stap na de transitie van het sociaal domein op 1 januari 2015. Dat sluit ook aan op de al brede blik van lokale teams (gezinsgerichte hulp, zoals bestaanszekerheid en maatschappelijke ondersteuning). Centrale aansturing kan plaatsvinden tijdens de overgangperiode en door landelijke (wettelijke) normen, certificering en wet- en regelgeving.

Deze vorm van centrale aansturing draagt bij aan de uniformiteit van werken tussen de verschillende Regionale Veiligheidsteams en daarmee aan Rechtsgelijkheid. Het vormgeven ervan kan wat ons betreft het beste worden ingepast binnen de nog te maken afspraken over regionale indeling/schaal.

Wethouders G4-gemeenten

Simone Kukenheim, Amsterdam

Kavita Parbhudayal, Rotterdam

Judith Bokhove, Den Haag

Eelco Eerenberg, Utrecht